

## **INVESTITSIYA DASTURINI TUZISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI**

*O'zbekiston Resublikasi Bank Moliya Akademiyasi 2-kurs tinglovchisi*

***Baxridinov Yigitali Nabijonovich***

Investitsiya dasturlarini takomillashtirish mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Investitsiya jarayonlarini optimallashtirish, moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish mumkin. Shuningdek, xalqaro tajribalarni o'rganish va davlat-xususiy hamkorlikni rivojlantirish investitsion siyosatning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga xizmat qiladi. Yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanishga qaratilgan investitsiyalar esa kelajak avlodlar uchun qulay iqtisodiy va ekologik muhit yaratishga yordam beradi.

Investitsiya dasturlari iqtisodiy o'sishni jadallashtirish va ishlab chiqarish hajmini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Investitsiyalarning samarali boshqarilishi texnologik rivojlanish va innovatsiyalarni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Milliy va mintaqaviy investitsiya dasturlarining uzviyligi iqtisodiy barqarorlik va hududiy rivojlanishga ta'sir ko'rsatadi. Investitsiya loyihalarini uzoq muddatli strategik rejalashtirish bilan uyg'unlashtirish zarur. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan foydalanish investitsiya samaradorligini oshirishga yordam beradi. Investitsion risklarni baholash va ularni minimallashtirish strategiyasini ishlab chiqish lozim. Tarmoqlararo investitsiya dasturlarini ishlab chiqishda tizimli yondashuv talab etiladi.

Davlat tomonidan investorlarga imtiyozli kreditlar va soliq yengilliklari taqdim etish orqali investitsiya jozibadorligini oshirish kerak. Byurokratik to'siqlarni kamaytirish va soddalashtirilgan huquqiy tizimni joriy qilish muhim. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun xalqaro standartlarga mos huquqiy va moliyaviy muhit yaratish lozim. Investitsiyalarni jalb qilish va monitoring qilish

bo'yicha maxsus agentliklar va texnoparklarni rivojlantirish zarur. Investitsion loyihalarni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kuchaytirish muhim. Korporativ obligatsiyalar va IPO (Dastlabki jamoat taklifi) kabi zamonaviy moliyaviy instrumentlardan foydalanish orqali investitsion loyihalarni rivojlantirishga erishish mumkin.

Blokcheyn texnologiyalari orqali investitsiya shaffofligini ta'minlash va korrupsiyaviy xatarlarni kamaytirish lozim. Sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalangan holda investitsion loyihalarni baholash tizimini takomillashtirish zarur. Elektron investitsiya platformalarini joriy etish orqali investitsion loyihalarni avtomatlashtirish samaradorlikni oshiradi. Innovatsion texnologiyalarga asoslangan investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash va ularni tijoratlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlik oshiriladi. Investitsiya loyihalarining iqtisodiy samaradorligini baholash uchun sof joriy qiymat (NPV) va ichki rentabellik normasi (IRR) kabi ilg'or tahlil usullarini qo'llash lozim. Loyihalarni amalga oshirish jarayonini doimiy monitoring qilish va investitsion natijalarni baholash orqali investitsiyalarning samaradorligini oshirish mumkin.

Germaniya, Singapur va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarning investitsiya siyosatini O'zbekiston sharoitiga moslashtirish foydali bo'lishi mumkin. Xalqaro investitsion forumlarda ishtirok etish orqali xorijiy investorlarni jalb qilish strategiyasini ishlab chiqish lozim. Investitsion hamkorlikni kengaytirish uchun global investitsiya agentliklari bilan aloqalarni rivojlantirish va xalqaro kredit reytingini oshirish orqali xorijiy investitsiyalarni ko'paytirish mumkin. Kichik va o'rta biznes (KOB) subyektlari uchun imtiyozli kreditlash dasturlarini kengaytirish zarur. Mahalliy biznes vakillarini investitsion loyihalarni boshqarishga o'rgatish uchun trening va seminarlarni tashkil qilish muhim. Xususiy sektorning investitsiya loyihalariga faolroq jalb qilinishini ta'minlash va kichik biznesning investitsiya loyihalarini xalqaro grantlar va moliyalashtirish dasturlari orqali qo'llab-quvvatlash lozim.

Investitsion loyihalarni samarali amalga oshirish uchun ularning iqtisodiy

samaradorligini baholash va monitoring qilish muhim ahamiyatga ega. Investitsiya samaradorligini baholashda quyidagi usullar qo'llaniladi:

- 1) sof joriy qiymat (NPV – Net Present Value) – loyiha orqali kelajakda olinadigan daromadning hozirgi qiymatini baholash;
- 2) ichki rentabellik normasi (IRR – Internal Rate of Return) – investitsiyaning rentabelligini aniqlash va qabul qilingan qarorlarning samaradorligini baholash;
- 3) investitsiya qaytish muddati (Payback Period) – investitsiyalarning necha yilda o'zini qoplashi va foyda keltirishni boshlashini aniqlash;
- 4) risklarni baholash va boshqarish – investitsion loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlash uchun tavakkalchiliklarni tahlil qilish va minimallashtirish.

Atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan investitsiya loyihalarini moliyalashtirish uchun maxsus fondlar yaratish lozim. Quyosh, shamol va biomassa kabi qayta tiklanadigan energiya manbalariga investitsiyalarni oshirish zarur. Barqaror rivojlanishga qaratilgan “yashil obligatsiyalar” bozorini yaratish va korxonalarning ekologik standartlarga mos investitsiyalarni amalga oshirishini rag'batlantirish lozim. Davlat tomonidan strategik tarmoqlar uchun maxsus investitsion dasturlar ishlab chiqish kerak. Hududiy investitsiya markazlarini tashkil etish va mahalliy investorlarga qulay sharoit yaratish muhim. Xususiy sektor va startap loyihalarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus moliyaviy mexanizmlar joriy etish kerak. Investitsiya siyosatining samaradorligini oshirish uchun iqtisodiy, moliyaviy va huquqiy islohotlarni amalga oshirish zarur.

Shunday qilib, investitsiya dasturlarini takomillashtirish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, texnologik rivojlanishni jadallashtirish va investitsion muhitni yaxshilashga xizmat qiladi. Investitsiyalarni strategik rejalashtirish, innovatsiyalarni joriy etish, xalqaro tajribadan foydalanish va davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish mumkin. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyotga yo'naltirilgan investitsiyalar ekologik barqarorlikni ta'minlashga ham yordam beradi.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*. Macmillan.
2. Solow, R. M. (1956). "A Contribution to the Theory of Economic Growth." *Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65-94.
3. Mishkin, F. S. (2015). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. Pearson Education.
4. World Bank (2022). *World Development Report: Finance for an Equitable Recovery*. Washington, D.C.: The World Bank.
5. OECD (2021). *OECD Investment Policy Reviews: Unlocking Investment for Sustainable Development*. OECD Publishing.
6. UNCTAD (2023). *World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Energy for All*. United Nations Publications.
7. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi rasmiy sayti: [www.invest.gov.uz](http://www.invest.gov.uz)
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari (2021-2023). *Investitsiya siyosatini takomillashtirish bo'yicha hujjatlar to'plami*.